LİSANİYAT studies

ULUSLARARASI FİLOLOJİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF PHILOLOGICAL STUDIES

YEAR: 2 NO: 3 MARCH: 2024

lisaniyatstudies

lisaniyatstudies.com

lisaniyatstudies@gmail.com

LİSANİYAT STUDIES

ULUSLARARASI FİLOLOJİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF PHILOLOGICAL STUDIES

Yıl/Year:2, Sayı / Issue: 3, (Mart-March 2024)

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü | Owner and Managing Editor
İsmail SÖYLEMEZ

Dizgi-Tasarım | Layout-Design
İlknur ÖKKE
E-Posta: ilknurokke0@gmail.com

Kapak ve Logo Tasarım | Cover and Logo Design
Yusuf ALTUNHAN
E-Posta: yusufaltunhan@gmail.com

İletişim Adresi | Correspondence
E-Posta: lisaniyatstudies@gmail.com
Web: https://lisaniyatstudies.com/lisaniyat
Doç. Dr. İsmail SÖYLEMEZ
Tel: 0 (312) 310 32 80 - 10 85 Cep: 0 (538) 508 83 12
E-Posta: isoylemez@ankara.edu.tr
Web: ismailsoylemez.com.tr-www.dtcf.ankara.edu.tr
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Ana Bina Ofis No:208
Hacettepe Mh. 06110 Sıhhiye Kavşağı 06430
Altındağ/Ankara

Çevrimiçi (Online) Yayın Tarih | Online Release Date
Mart - March 2024 III. Sayı-Issue

EDİTÖR KURULU | EDITORIAL BOARD

Başeditör | Editor-in-Chef

Doç. Dr. İsmail SÖYLEMEZ| Ankara Üniversitesi / Türkiye
ORCID 0000-0001-7000-3686

Editörler | Editors

Dr. Ahmet KESMEZ | Bingöl Üniversitesi /Türkiye
ORCID: 0000-0002-2026-6071

Dr. Ümit GEDİK | Van Yüzüncü Yıl Üni./Türkiye
ORCID:0000-0001-5624-1776

Dr. Zahide PARLAR | İnönü Üniversitesi /Türkiye
ORCID: 0000-0002-4616-9579

Dr. Serpil KOÇ | Mardin Artuklu Üniversitesi / Türkiye
ORCID: 0000-0002-2353-2785

Dil Editörleri | Language Editors

Ekrem POLAT | Türkçe Dil Editörü
Türkçe Öğretmenliği

Hacer İNAN | İngilizce Dil Editörü
İngilizce Öğretmenliği

Sayı Hakemleri | Referees of the Issue

Doç. Dr. Esat AYYILDIZ
Dr. Öğr. Üyesi Aysel YILDIZ EROL
Dr. Can KAYGIN
Dr. Esengül Uzunoğlu SAYIN
Öğr. Gör. Maryam Koochaki SHALMANI
Dr. Öğr. Üyesi Melek GEDİK
Dr. Öğr. Üyesi Mitat ÇEKİCİ
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Mahmut OLÇUN
Dr. Selahattin YILDIRIM
Dr. Zahide PARLAR

Alan Editörleri | Section Editors

Alman Dili ve Edebiyatı	Dr. İnci ARAS	Anadolu Üniversitesi
Arap Dili ve Edebiyatı	Dr. Zuhal KAZAR	Ankara Üniversitesi
Amerikan Kültürü ve Edebiyatı	Dr. Özlem ULUCAN	Bingöl Üniversitesi
Boşnak Dili ve Edebiyatı	Dr. Cüneyt NUR	Trakya Üniversitesi
Bulgar Dili ve Edebiyatı	Dr. Sadık HACI	Ankara Üniversitesi
Çerkez Dili ve Edebiyatı	Dr. Hamit YÜKSEL	Bağımsız Araştırmacı
Çin Dili ve Edebiyatı	Dr. Fatma Ecem CEYLAN	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Ermeni Dili ve Edebiyatı	Dr. Doğanay ERYILMAZ	Ankara Üniversitesi
Eski Çağ Dilleri ve Kültürleri	Dr. Esra YALAZI	Ankara Üniversitesi
Fransız Dili ve Edebiyatı	Dr. Ertan KUŞÇU	Pamukkale Üniversitesi
Gürcü Dili ve Edebiyatı	Dr. Gül Mükerrem ÖZTÜRK	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Hindoloji	Dr. Esra BÜYÜKBAHÇECİ	Ankara Üniversitesi
Hollanda Dili ve Edebiyatı	Dr. Mustafa GÜLEÇ	Ankara Üniversitesi
Hungaroloji (Macar Dili ve Edebiyatı)	Dr. Ayşe ÖZ	Ankara Üniversitesi
İngiliz Dili ve Edebiyatı	Dr. Hatice ALTUN	Pamukkale Üniversitesi
İspanyol Dili ve Edebiyatı	Dr. Saliha Seniz COŞKUN ADIGÜZEL	İstanbul Üniversitesi
Japon Dili ve Edebiyatı	Dr. Zeynep GENÇER BALOĞLU	Pamukkale Üniversitesi
Kürt Dili ve Edebiyatı	Dr. Şeyhmus ORKİN	Muş Alparslan Üniversitesi
Latin Dili ve Edebiyatı	Dr. Tuğçe ÜNVER	Bağımsız Araştırmacı
Leh Dili ve Edebiyatı	Dr. Dorota Anna MIKOLAJCZYK	Ankara Üniversitesi
Makedon Dili ve Edebiyatı	Dr. Cüneyt NUR	Trakya Üniversitesi
Peştu Dili ve Edebiyatı	Dr. Ajmal KHKALAY	Kabil Üniversitesi / Afganistan
Rus Dili ve Edebiyatı	Dr. Selin TEKELİ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Süryani Dili ve Edebiyatı	Dr. Mehmet Sait TOPRAK	Mardin Artuklu Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı	Dr. Mustafa Yunus GÜMÜŞ	Turgut Özal Üniversitesi
Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı	Dr. İbrahim KELAĞA AHMET	Trakya Üniversitesi

DANIŞMA KURULU | BOARD OF ADVISORY

Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU	Fars Dili ve Edebiyat	Kırıkkale Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet SARI	Alman Dili ve Edebiyatı	Atatürk Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ali GÜZELYÜZ	Fars Dili ve Edebiyatı	İstanbul Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ali TEMİZEL	Fars Dili ve Edebiyatı	Selçuk Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Cemal YILDIZ	Alman Dili ve Edebiyatı	Türk-Alman Üniversitesi	Almanya
Prof. Dr. Emrullah İŞLER	Arap Dili ve Edebiyatı	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Halil TOKER	Urdu Dili ve Edebiyatı	İstanbul Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hasan ÇİFTCİ	Fars Dili ve Edebiyatı	Bingöl Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ	Fars Dili ve Edebiyatı	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İbrahim KUNT	Fars Dili ve Edebiyatı	Selçuk Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ibrahim SAAFIN	Arap Dili ve Edebiyatı	Ürdün Üniversitesi	Ürdün
Prof. Dr. Khader Tawfiq KHADER	Linguistik	Gazze İslam Üniversitesi	Filistin
Prof. Dr. Khamees Fazaa OMAIR	Dilbilim	Anbar Üniversitesi	Irak
Prof. Dr. Ludwig PAUL	İranistik	Hamburg Üniversitesi	Almanya
Prof. Dr. Mehmet Hakkı SUÇİN	Arap Dili ve Edebiyatı	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mehmet KANAR	Fars Dili ve Edebiyatı	Yeditepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mohammed ASFOUR	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Ürdün Üniversitesi	Ürdün
Prof. Dr. Mustafa ÇİÇEKLER	Fars Dili ve Edebiyatı	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nada Mohammed MARAACHLI	Dilbilim	Lübnan Üniversitesi	Lübnan
Prof. Dr. Nimet YILDIRIM	Fars Dili ve Edebiyatı	Atatürk Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nuri ŞİMŞEKLER	Fars Dili ve Edebiyatı	Selçuk Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Orhan BAŞARAN	Fars Dili ve Edebiyatı	Bingöl Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Sait UYLAŞ	Arap Dili ve Edebiyatı	Atatürk Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Samer ALAHMAD	Fars Dili ve Edebiyatı	Tahran Üniversitesi	İran
Prof. Dr. Sameer Al-ISA	Linguistik	An-Najah Üniversitesi	Filistin
Prof. Dr. Süer EKER	Prof. Dr. Süer EKER	Başkent Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK	Türk Dili ve Edebiyatı	İnönü Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Umar SAFAR	Tacik Dili ve Edebiyat	Tacikistan Milli Üniversitesi	Tacikistan
Prof. Dr. Yusuf ÖZ	Fars Dili ve Edebiyatı	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yuu KURIBAYASHI	Dilbilim	Okayama Üniversitesi	Japonya
Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY	Fars Dili ve Edebiyatı	Atatürk Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ahmet KIRKAN	Kürt Dili ve Edebiyatı	Mardin Artuklu Üniversitesi	Türkiye

Doç. Dr. Bilal GENÇ	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Dina MOHSENI	Fars Dili ve Edebiyatı	Kabil Eğitim Üniversitesi	Afganistan
Doç. Dr. Galina MİSKİNİENE	Türk Dili ve Edebiyatı	Vilnius Üniversitesi	Litvanya
Doç. Dr. Hala Salih Mohammed NUR	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Hartum Üniversitesi	Sudan
Doç. Dr. M. Alim LEBİB	Özbek Dili ve Edebiyatı	Kabil Eğitim Üniversitesi	Afganistan
Doç. Dr. Max Florian HERTSCH	Alman Dili ve Edebiyatı	Stuttgart Üniversitesi	Almanya
Doç. Dr. Mustafa ALTUN	Türk Dili ve Edebiyatı	Sakarya Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Sedad DIZDAREVIĆ	Filoloji	Zenica Üniversitesi	Bosna Hersek
Doç. Dr. Şahap BULAK	Türk Dili ve Edebiyatı	Siirt Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Tohirzoda MUALLİME	Tacik Dili ve Edebiyatı	Tacikistan Milli Üniversitesi	Tacikistan
Dr. Abdul Jabar SAPAND	Peştu Dili ve Edebiyatı	Kabil Eğitim Üniversitesi	Afganistan
Dr. Abdulla REXEPİ	Şarkiyat	Piriştina Üniversitesi	Kosova
Dr. Mohammad Karim BEZHAN	Rus Dili ve Edebiyatı	Kabil Üniversitesi	Afganistan
Dr. Nahla A.K ALHIRTANI	Arap Dili ve Edebiyatı	İnönü Üniversitesi	Filistin- Türkiye
Dr. Najibullah AKBARİ	Türk Dili ve Edebiyatı	Kabil Üniversitesi	Afganistan
Dr. Noorullah SAİFİ	Türk Dili ve Edebiyatı	Kabil Eğitim Üniversitesi	Afganistan
Dr. Nurullah SAT	Japon Dili ve Edebiyatı	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Türkiye
Dr. Şehbaz MOHSENİ	Fars Dili ve Edebiyatı	Mehabad Üniversitesi	İran
Dr. Umidullah MEHMUDOV	Özbek Dili ve Edebiyatı	Ali Şir Nevayi Üniversitesi	Özbekistan
Dr. Zekiye XHAFÇE	Filoloji	Piriştina Üniversitesi	Kosova
Dr. Zeynel ABİDİN	Özbek Dili ve Edebiyatı	Ali Şir Nevayi Üniversitesi	Özbekistan

LİSANİYAT
ULUSLARARASI FİLOLOJİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF PHILOLOGICAL STUDIES
studies

Araştırma Makaleleri

01

Bülent AKDAĞ ____ 1

- PAPAĞAN ve BAKKAL HİKAYESİNİN SEMBOLİK AÇIDAN İNCELENMESİ
- EXAMINING THE STORY OF THE PARROT AND THE GROCER FROM THE PERSPECTIVE OF SEMIOTICS
- بررسی حکایت طوطی و بقال از منظر نشانه معنا شناسی

02

Jamilu ABDULLAHI ____ 11

- İBN MANZUR'UN LİSAN EL-ARAB'ININ GİRİŞİNDEKİ SÖZLÜK SORUNLARI
- LEXICAL ISSUES IN THE INTRODUCTION TO LISAN AL-ARAB BY IBN MANZUR
- قضايا معجمية في مقدمة لسان العرب لابن منظور

03

Ayetullah KARABEYESER ____ 26

- AHİRETTEKİ İLK ADIM TASAVVURU: MELA MIHEMED ELİ HUNİ'NİN KARANLIK KABİR DAR KABİR KASİDESİ
- CONCEPTION of the FIRST STEP in the HEREAFTER: MELA MIHEMED ELI HUNI'S ODE to the DARK TOMB and the NARROW TOMB
- TESEWURÊ GAMA VERİN Ê AXRETİ: QESİDEYA QEBRA TARİ QEBRA XURİ Ê MALA MIHEMED ELİ HUNİ

Kitap Değerlendirmeleri

04

Ömer UYAN ____ 33

- "İLM BİR KÎL Ü KÂL MİDİR?" YAHUT "ŞAİR BURADA NE DEMEK İSTEMİŞ"

LİSANİYAT
ULUSLARARASI FİLOLOJİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF PHILOLOGICAL STUDIES
studies
Mart - March 2024
III Sayı-Issue

"İLM BİR KÎL Ü KÂL MİDİR?" YAHUT "ŞAİR BURADA NE DEMEK İSTEMİŞ"

ÖMER UYAN

Yıl 2, Sayı 3, ss., 33-35.
Makale Türü: Kitap Değerlendirmesi
Geliş Tarihi: 21.12.2023
Kabul Tarihi: 31.03.2024

Year 2, Issue 3, pp., 33-35.
Article Type: Research Article
Submitted: 21.12.2023
Accepted: 31.03.2024

Atıf Bilgisi / Reference Information:

UYAN, Ö. (2024). "İLM BİR KÎL Ü KÂL MİDİR?" YAHUT "ŞAİR BURADA NE DEMEK İSTEMİŞ", *Lisaniyat Studies Uluslararası Filoloji Araştırmaları Dergisi, 2 (3) , 33-35.*

Ömer Uyan
Öğr. Gör. Dr. .
İnönü Üniversitesi
omer.uyan@inonu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5922-6790

Cumhuriyet'ten sonra yapılan klasik edebiyat şerhlerinde genellikle şu yolun izlendiğini söyleyebiliriz: Şiirin Latinize veya transkribe edilmesi; günümüzde kulllanılmayan, yabancı sözcüklerin sözlük anlamlarının verilmesi; dil içi çeviriyle günümüz Türkçesine aktarılması, bazı mazmun ve kalıpların açıklanması. Ülkemizdeki felsefe-bilim sahasının en dikkate değer çalışmalarına imza atan ilim adamlarından olan İhsan Fazlıoğlu'nun konu edindiğimiz çalışmasında ise bu yol üzere hareket edilmediğini görüyoruz. Onun metodolojisinin kaynağı ne bahsettiğimiz klasik şerhler ne de çoğu yabancı kökenli olan ontolojik analiz, yapısalcılık vb. inceleme metotları. Bu eserde Fuzuli'nin meşhur "*Işk imiş her ne var âlemde / İlm bir kîl ü kâl imiş ancak*" beyti bir düşünce adamının gözüyle, kadîm düşünce uzayı ve küresinde, 'çok değişkenli parametrik okuma' yöntemiyle ele alınmış. Beyitteki başat kelimeler; sözcük değil, terim düzeyinde incelemeye tabi tutulmuş ve şairin "nasıl" dediği bütünüyle göz ardı edilmeden "ne" dediği; daha doğrusu "ne demek istediği" veya "ne demiş olabileceği" irdelenmeye çalışılmış. Dolayısıyla okurda duygu yaratımına matuf olan eda, üslup, tarzdan ziyade beytin muhtevasına yönelinmiş.

"Yorum doğru anlamaktan daha çok, yanlış anlamamak için verilen bir uğraşıdır" diyen Fazlıoğlu titiz ve dertli bir uğraşı ile bizi yanlış anlamaya götürecek olan kapıları kapatmaya çalışmış. Takdim bölümünde diliyle sebeb-i telif şöyle anlatılır: "Bu kitabın amacı İslâm-Osmanlı-Türk entelektüel tarihine ilişkin bir okumanın nasıl yapılabileceğini bir beyit üzerinden göstermeye çalışmak ve bu beyit edebî ve meşhur olduğu için de elden geldiğince geniş bir kesimle irtibat kurabilmektir. Söz konusu amacın gerçekleştirilmesi için mahsûs (**محسوس**) olmadan Doğa üzerine, ma'kul (**معقول**) olmadan Tanrı üzerine, menkûl (**منقول**) olmadan Din üzerine, mısdak (**مصداق**) olmadan Kavram üzerine konuşulmaz ilkesi benimsendiğinden, öncelikle mefhumların dünyasına kısa bir seyahat gerçekleştirildi, daha sonra beytin yapısını oluşturan; ilim, ışk, âlem ve kîl ü kâl terimleri sırasıyla incelendi. Yorum doğru anlamaktan daha çok, yanlış anlamamak için verilen bir uğraşıdır cümlesinin fehvasınca hareket edildiğinden ve doğru anlama, yanlış anlamamak için gösterilen uğraşının bizzat kendisi olarak görüldüğünden kadîm yanıtların arkasındaki sorular, kaygılar ve korkuların neler olduğu söylenilenlerin amacı açısından incelendi. Akabinde, farklı kültürlerde, benzer soru-kaygı-korku sürecinin yarattığı yanıtlardan bir demet sunularak insan olmanın ortak yanı gösterilmeye çalışıldı."

Kitapta ilim, aşk, âlem ve kîl ü kâl 'terimleri' dış ve iç helezonik/spiral yöntem birlikte kullanılarak incelenmiş ve düşünce geleneğimizdeki meşşaî, işrakî, kelamî, irfanî ve sûfî yaklaşımlar elden geldiğince göz önünde bulundurulmaya çalışılmış. İlim ve aşk terimleri açıklanırken Davud-ı Kayserî, Tehânevî, İbn Arabî gibi isimler öne çıkarken geleneksel kitaplarda bir terim olduğunu öğrendiğimiz kîl ü kâl için karşımıza daha çok İbn Sina'nın yaklaşımı çıkmaktadır. Kîl ü kâl, bir terim olarak ele alındığında, beyitte dedikodu

karşılığı kullanılmadığı, o devrin İbn Sina'cı felsefe geleneğinin bir özeti olduğu belirtilerek biri hâl'i (durumu), diğeri ise kâl'i (sözü) önceleyen iki farklı düşünce okuluna atıf yapıldığı sonucuna ulaşılıyor.

Kitapta kullanılan terim ve kavramların okuyucu nezdinde hemen anlaşılamayacağının farkındadır Fazlıoğlu. Ona göre bu durum "Bizim kendi medeniyetimizin tarihî tecrübesine yabancılaşmamızın da derecesini göstermektedir". Maalesef kadîm metinler, örüldükleri kavram yumağına, yazarının kastettiği doğal mısdaklarına/referanslarına, içinde üretildiği anlam küresine uygun olarak değil; işkenceden geçirilerek modern okuyucunun kasdına göre anlaşılmaya ve anlatılmaya çalışılıyor. Bunlardan en önemlisi ve yazın alanında belki en 'ticari'si olan 'aşk'ı, bu derekeden alarak, titiz bir şekilde, bir terim derecesine yükselterek ele alması eserin takdir uyandıran bir diğer yönüdür. Yani anakronik değil, tarihselci bir bakış açısının varlığından söz edebiliriz.

Beytin dört kilit kavramından (ilm, âlem, ışk, kîl ü kâl) ışk'ın/aşk'ın Horasan sufilerince nasıl vurgulandığı ve literatürde 'hubb, mahabbet' gibi kavramlar yerine zamanla nasıl ikame edildiği, yazar ve kaynak isimleriyle, tarihî arka planıyla beraber serimlenmiş ve Fuzuli'ye kadar gelen entelektüel birikimin tasviri yapılmış eserde.

Kîl ü kâl teriminin basit bir sözcük olarak algılanıp hemen 'dedikodu' olarak çevrilmesi, böylece beytin ve Fuzuli'nin bütün düşünce sisteminin, poetikasının bir anda pespayeleşmesi yahut 'arabeskleşmesi' hadisesi kitabın yazılması için ilk kıvılcımı ateşlemiştir, denilebilir. Beytin işkenceden geçirilirken en çok canı yanan kısmı -az önce dediğimiz gibi- bir terim olduğu fark edilemeyen ve *dedikodu, laf ebeliği, laf cambazlığı, boş konuşma, gevezelik* gibi pejoratif (alçaltıcı) anlamlar verilen kîl ü kâl kavramıdır. Bu 'sözlük' anlamlarının yanında ilmî (terimsel, mustalah) kullanımına örnek için Fazlıoğlu, Kâtip Çelebi'nin *Mîzânu'l-Hakk*'ında geçen şu tanımı verir: "İlm, bir düstûr üzre kîl ü kâldir". Devamında, eski nazarî metinlerde (hatta Batı'nın teorik ve felsefî metinlerinde de üslup çoğu zaman budur) yazarın temel yargısının etrafında oluşabilecek muhtemel soru, eleştiri ve yanlışlamalara karşı *sanal diyalog* yönteminde kullanılan, soru ve yanıtı imleyen "in kîle - ekûl = denilirse - derim" ibarelerinin daha sonra kîl ü kâl teriminin oluşmasına yardım ettiği anlatılır. "İlimsiz şiir esası yok dîvar gibi olur ve esassız dîvar gayetde bî-itibâr olur" diyen ve ilimsiz şiirden **nefret eden**[1] Fuzuli'nin kullanacağı kîl ü kâl teriminin sahih ve musaddak (referanslı/doğrulanabilir) yorumu da bu olsa gerek. Gerçekten onun şiirlerinden temel İslâm ilimlerine, tasavvufa ve pozitif bilimlere; *Sıhhat ü Maraz* isimli eserinden tıp ve insan psikolojisine; *Hadîkatü's-Sü'edâ* eserinden peygamberler tarihi ve İslâm tarihine; *Matla'u'l-İ'tikâd fî-Ma'rifeti'l-Mebde' ve'l-Me'âd*[2] eserinden ise kelâm ilmine olan engin vukûfiyetine şâhit oluyoruz (Uyan, 2014, s. 42).

Tüm bunlardan sonra, okyanus metaforu kullanılarak, Fuzuli'nin aklı (kâl'i) tüketip okyanusun kenarına kadar geldiği, okyanusa sorulacak soruları tükettikten sonra dalgalarıyla uğraşmadığı ve aklın ancak bu seviyeden sonra kenarda bırakıp okyanusa daldığı, sonucuna varılır. Zira kişi sahip olmadığını terk edemez… Fuzuli, ikinci beyti *Işk imiş her ne var âlemde / İlm bir kîl ü kâl imiş ancak* olan dörtlüğün ilk beytinde *İlm kesbiyle pâye-i rif'at / Ârzû-yı muhâl imiş ancak* diyerek mutlak pejoratif kullanıma ve mutlak terk'e yönelmemiş, pâye-i rifat'in kâl ile değil, en nihayetinde hâl ile olacağını imlemiştir.

Bu gibi çalışmalar yaygınlaştıkça "divan edebiyatında ……." şeklindeki dökümsel ve genellemeci çalışmaların yerine bir şaire, sonra o şairin bütün eserlerine, sonra bir şiirine ve sırasıyla bir beytine, belki bir kavramına yönelmemiz gerektiğini ve birçok anlam katmanından ve disiplinden faydalanarak bu kavram ve metinlere yaklaşmamız gerektiğini anlıyoruz.

Amacının "zihinlere, işler hiç de bizim sandığımız gibi değilmiş" hayretini hissettirmek ve bir metodoloji sunmak olduğunu belirten ve zihnimize müselsel soru işaretleri nakşeden Fazlıoğlu, kitabını:

Merak sorudur:

[1] *Pâye-i şi'rimi hilye-i 'ilmden mu'arrâ olmağı mûcib-i ihânet bilip ve 'ilmsiz şi'rden kâleb-i bî-rûh gibi teneffür kılıp…* (Fuzuli, 1990, s. 14).

[2] İbn Sina'cı felsefenin orta-seviyede bir özeti gibidir. İlginçtir, Fuzuli bu eserinde ilmi marifete yeğler; gerekçesi de Kur'an'da Allah'a marifetin/irfanın değil, ilmin nisbet edilmesidir.

Ger kâf ile nûndan oldu âlem
Âyâ neden oldu kâf ile nûn hem

şeklinde sonlandırırken biz de yazımızı şu satırlarla bitirelim:

"Bir bilsen, çözülmüş muammalar (ikna olunmuş cevaplar) yerine, çözülenmiş düğümlere (sahici sorulara) ne de ihtiyacımız var. Cevap sahibi olmak kabul etmeliyiz ki insana güç verir, ona cevabını bildiği sorunlar hakkında konuşmak imkânı sağlar, böylece sahte soru(n)larla dolu zihinler nezdinde kendisinin iknâ ediciliğini artırır; bu nedenle soru sahibi olmak yerine, cevap sahibi olmayı tercih edenlerin sayısı çoktur. Oysa sorunlarımız olmasa da, sorunlar bizim olmasa da sorularımız olmalı, bizim sorularımız olmalı. Bu yüzden de cevap sahiplerinin değil, soru sahiplerinin adları bulunmalı defterimizde." (Cündioğlu, 2004, s. 107-108; Cündioğlu, 2010, s. 36).

İhsan Fazlıoğlu kimdir?

"1966 yılında Ankara'da doğan İhsan Fazlıoğlu, İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Daha sonra Ürdün Üniversitesi'nde ve Arap Bilim Tarihi Enstitüsü'nde bilim ve matematik tarihi üzerine çalışmalar yaptı. Yüksek Lisansını İ.Ü Bilim Tarihi Bölümü'nde ve doktorasını İ.Ü Felsefe Bölümü'nde tamamladı. Oklahoma Üniversitesi'nde araştırmalar yaptı ve McGill Üniversitesi İslam Araştırmaları Enstitüsü'nde misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Hâlen İstanbul Medeniyet Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesidir.

Fazlıoğlu, felsefe-bilim tarihi ile matematik tarihi ve felsefesi üzerine yoğunlaşmakta, özellikle bu yapıların İslam-Anadolu Selçuklu-Osmanlı-Türk medeniyet tarihi içerisindeki gelişmelerini yazma kaynaklara dayanarak incelemekte ve yayınlar yapmaktadır."

Kaynakça

Cündioğlu, Dücane (2004). *Philo-Sophia-Loren*, İstanbul: Gelenek Yayıncılık.
Cündioğlu, Dücane (2010). *Göz İzi*, İstanbul: Kapı Yayıncılık.
Fuzuli (1990). *Divan* (haz. Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedit Yüksel, Müjgan Cunbur), Ankara: Akçağ Yayınları.
Uyan, Ömer (2014). "Kerbela Toprağının Mahsulü: Fuzuli", *Fraktal Edebiyat Düşünce Dergisi*, 5: 41-46.